

YUSÛF PEYGAMBER 'ALEYHİ'S-SELÂM-NING TA'BİR KİTÂBİ

Ayşe Gül SERTKAYA*

P. A. Polyakov', يوسف پیغمبر علیہ السلام ننگ تعبیر کتابی

S n o t l o k o v a t e l’, pripisıvayemy musul’manami vethozavtnomu patriarhu Iosifu, sinu Iakova (Djagatayskiy tekst’, russkaya transkripsiya i ruskiy perevod’) başlıklı çalışmasını 1901’de Kazan’da Nikolay Fedoroviç Katanov’un bir "sunuş" yazısı ile yayımlanmıştır.¹

Polyakov’un bu çalışması iki bölümden müteşekildir. Polyakov, ilk bölümde (s. 11-29) Çağatay Türkçesi ile kaleme alınan metni dizgi Arap harfleri ile vermiş ve her rüya tabirini Rusçaya çevirmiştir. İkinci bölümde (s. 30-39) ise metnin transkripsiyonunu Kiril harfleri ile tekrar vermiştir.

Polyakov’un çalışmasının Arap harfli dizgi metni ile Kiril harfli transkripsiyonunda bazı kelimeler birbirini tutmamaktadır.

Ben üç bölümlük çalışmamın ilk bölümünde Arap harfli dizgi metnin Latin harfli transkripsiyonunu yaptım ve bu transkripsiyonumu Polyakov’un Kiril harfli transkripsiyonu ile karşılaştırdım. Çalışmamın ikinci bölümünde transkripsiyonunu yaptığım Doğu Türkçesi metnini Türkiye Türkçesine aktardım.

Üçüncü bölümde ise metinde geçen kelimeleri fişledim. Toplam kelime sayısı 1356, kelime çeşidi 501 ve madde başı sayısı 400’dür. Bu fişleri Ceval Kaya tarafından hazırlanan *Cibakaya* dizin programı kullanılarak yapılan Dizin şablonuna yerleştirdim. Böylece Doğu Türkçesi ile yazılmış *Yusuf peygamber ‘aleyhi’s-selâm-nunġ ta‘bır kitâbı* adlı metin üç bölümde işlenerek ilim âleminin istifadesine sunulmuş oldu.

* Dr., İstanbul Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Araştırma Görevlisi.

1 يوسف پیغمبر علیہ السلام ننگ تعبیر کتابی С н о т о л к о в а т е л ь , приписываемый мусуль - манамı ветхозавѣтному патриарху Іосифу, сыну Іакова. (Джагатайский текстъ, русская транскрипція и русский переводъ.) Казань. 1901, 39 с

H. Yûsuf'un rüyasıyla ilgili sûre Kur'ân-ı Kerîm'in 12. sûresi olan 111 ayetlik Yûsuf sûresi'dir. Yûsuf hikâyesi Kur'ân-ı Kerîm'de **ahsenü'l-kasas** "kıssaların en güzeli" şeklinde geçmektedir.²

Tevrat'ta ve Kur'ân-ı Kerîm'de geçen Yûsuf hikâyesi Arap, Fars ve Türk olmak üzere Şark edebiyatında bir çok şâir tarafından mensur ve hece ve aruz vezniyle olmak üzere manzum olarak işlenmiştir.

XIII. yüzyıldan itibaren yazılan mesneviler arasında Ali'nin Kıssa-i Yusuf'u³, Halil oğlu Ali'nin Yûsuf u Züleyha'sı⁴, Şeyyad Hamza'nın Yûsuf u Zeliha'sı⁵, Süli Fakih'in Yûsuf u Züleyha'sı⁶, Rabguzî'nin Kısasü'l-enbiyâ'sı içerisindeki "Kıssa-i Yûsuf-i Şiddîk" bölümü⁷, Erzurumlu Mustafa Darir'in Yusufu Züleyhâsı⁸ önde gelen örneklerdendir. Bu metinler çeşitli ölçülerde işlenmiş ve bazıları bütün, bazıları seçmeler, bazıları da bir dil incelemesi ve sözlük ile birlikte yayımlanmıştır.

Halide Dolu Yûsuf ve Zeliha/Züleyha hikayelerinin Türk edebiyatındaki versiyonları üzerinde *Menşeyinden Beri Yûsuf Hikâyesi ve Türk Edebiyatındaki Versiyonları* başlıklı doktora çalışması yapmış ve Türk edebiyatındaki Yusuf ve Züleyha mesnevilerini derinliğine incelemiştir.⁹ Halide Dolu 36'sı hece ve aruz vezni ile olmak üzere manzum, 3'ü mensur 39 eser tespit etmiştir.

Mustafa Tatçı ve Halil Çeltik'in birlikte hazırladıkları *Türk Edebiyatında Tasavvufî Rüyâ Tâbirnâmeleri*¹⁰ adlı eserde Niyazi-i Misrî, Kurd Muhammed Efendi, Yigitbaşı Ahmet Marmaravî ve Karabaş-ı Velî'nin tabirnamelerinin metinleri verilmekte, metinlerden sonra konunun geniş bibliyografyası, sözlük ve rüya motifleri yer almaktadır. Bu motif indeksi özellikle N. F. Katanov'un "Sunuş" yazısında verdiği Çağatayca metnin motif indeksi ile birbirini tamamlamaktadır. Bu eserin sonunda Tasavvuf terimleri indeksi de yer almaktadır.

² Bk. Hasan Basri Çantay, *Kur'ân-ı Hakîm ve Me'âl-i Kerîm*, Neşre hazırlayan Doç Dr M A. Yekta Saraç, İstanbul 1995, s. 235.

³ *Kol Galı. Kıyssa-i Yostf*, Kazan 1983, 544 s.

⁴ İsmail Hikmet Ertaylan, *Yusuf ile Zuleyha*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları no 860, İstanbul, 1960, 19 s. +faksimile.

⁵ Şeyyad Hamza, *Yusuf ve Zeliha*, Nakleden. Dehri Dilçin, TDK Yayınları, İstanbul. 1946.

⁶ Zamina Tapdık kızı Gadjiyeva, *Suli Fegh. Yusif ve Zuleyha*, Bakı. 1991, 180 s

⁷ Aysu Ata, Nâsirü'd-dîn bin Burhânü'd-dîn Rabguzî. Kısasü'l-enbiyâ (Peygamber kıssaları), Ankara. 1997, s. 90-155

⁸ Cahangır Gehremanov-Şameddin Helilov, *Mustafa Zerir Yusuf ve Zuleyha*, Bakı. 1991, 312 s. . Leylâ Karahan, *Erzurumlu Darir, Kıssa-ı Yûsuf Yûsuf u Zuleyha*, Türk Dil Kurumu Yayınları. 564, Ankara. 1994, 435 s

⁹ Halide Dolu, *Menşeyinden Beri Yûsuf Hikâyesi ve Türk Edebiyatındaki Versiyonları*, Türkiye Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi No 403, İstanbul 1953, 313 s (bir album ile)

¹⁰ Ankara, 1995, 87 s

N. F. KATANOV'un SUNUŞ yazısı¹¹

Okuyucuya takdim ettiğimiz bu **tabîrnâme** (rüya yorumları) kitabı, Orta-Asya Türk dillerinden Çağatay lehçesiyle yazılmıştır. Bu kitap ilk olarak Türkistan yörelerinde derlenmiş ama Kazan'da bir kaç kez baskısı yapılmıştır. 1871 yılında *Muhammed Can Miftahu'd-Dinov* ve 1894 yılında Kazan tacirlerinden olan *Şemsü'd-din Hüseyinov* tarafından yayımlanmıştır. Bu kitabın Rusya müslümanları arasında çok yaygın olduğunu dikkate alarak ben onu Rusça bilen okuyucularla da tanıştırmak istedim. Bildiğime göre şimdiye kadar ne Rus ne de Avrupa dillerinde, bir Çağatayca rüya tabirnamesi tercümesi yayımlanmamıştır. Bu kitabın Rusça tercümesi *P. A. Polyakov* tarafından aslına çok uygun bir şekilde yapılmıştır. Metnin daha doğru anlaşılması için Kazan Üniversitesi ve St. Petersburg İlimler Akademisi tarafından Türkçe yayınlarla geçerli olan Rus alfabesinin transkripsiyonu kullanılmıştır. Tatar ve Kazan baskılarında bu kitaptaki kimi sözcükler ve gramatik formlar tercüme yetersizliği sebebiyle Tatarca ve Türkçe olarak kalmıştır. Bütün bu yetersizlikler için metne eklediğim notta, bu kelimelerin Çağatay Türkçesindeki karşılıkları verilmiştir.

Bu rüya tabir kitabının müellifi, kitabın önsözünde belirtildiği gibi Ya'kûb oğlu *Yûsuf* Peygamberdir. Yine bu önsöz pek çok yerde çok sayıda tabîrnâme olduğunu gösteriyor. Ama bunların en iyisi Hz. Yûsuf'un tabîrnâmesidir. Hz. Yûsuf'un rüyaları en iyi yorumlayan peygamber olduğuna Kuran'ın *Musa*'dan bahseden 12. sûresinde değinilir. Yûsuf'a ait olduğu söylenen bu tabîrnâmenin haricinde Kazan'da Türk dilinde başka tabîrnâmeler yayımlandığını da biliyoruz. Meselâ İspanya, Mısır, Arabistan ve Suriye'de 1155-1240 yılları arasında yaşayan *Muhyi'd-dîn İbnü'l-Arabî*'nin **tabîrnâmesi**, sonra *Ebu'l-Abbas es-Sicistânî*'nin تحفة الملوك **Tuhfetü'l-mulûk**'u ve 728 yılında Basra'da ölen *Ebu-Abdullah ibn Sirin*'in الاشارة الى علم العارة **el-işâretu ilâ ilmü'l-ibâreti** adlı tabirnamesi bunlardan bazılarıdır. Bu eserler elimizdeki kitaptan daha geniş kapsamlı olmalarına rağmen, ünleri bu ölçüde yaygın değildir. 1896 yılında Kerimov kardeşler tarafından, M. Çirkov oğulları yayınevinde basılan İbnü'l-Arabî'nin tabîrnâmesi'nin sayfa kenarlarında, rüyaların hangi tarih ve aylarda görüldüklerinde hayırlı oldukları veya hayırlı olmayanların gerçekleşmemesi için neler yapıldığı belirtilir. Kötü rüyayı gören kişi, على كل شي قدیر Allahın herşeye kadir olduğuna inanarak rüyanın gerçekleşmemesi için hayır yapmalıdır deniliyor. Rüyanın hayra işaret etmesi için Yûsuf'un tabîrnâmesinde gösterdiği gibi sadaka verilmelidir. Müslümanlar rüyalarını bu temelde yorumladıklarında, işleri yolunda gider deniliyor. Eserin on iki eşit olmayan bölümünde rüyada görülen aşağıdaki eşya ve canlılar veriliyor.

¹¹ N. F. Katanov'un P. A. Polyakov'un incelemesine yazmış olduğu bu "Sunuş" yazısı Rusça aslından Türkçeye Türkiye Araştırmaları Enstitüsü Öğretim Üyelerinden Yrd. Doç. Dr. Raida Said tarafından çevrildi. Konunun butunluğu açısından burada verdiğim bu tercümesi için, sayın Raida Said'de teşekkür ediyorum.

1	Koyun eti 92	50.	Koyun 41, 65
2	Başmak (ayakkabı) 60	52.	Kartal 78
3.	Pırlanta 32	53.	Eşek 62
4.	Deve 62, 63, 64	54.	Ocak 94
5.	İlkbahar 47	55.	Çobanlık yapmak 18
6	Şarap 42	56.	Örumcek 19
7	Uzüm 42, 43, 44, 49	57	Saban surmek 12
8.	Su 87	58	Ayak kırılması 100
9.	Kurt 67, 68	59.	Kol kırılması 98, 99
10.	Düşman 33, 72	60.	Çaydan geçmek 83
11.	Güvercin 81	61.	Yüzük 30
12.	Şehir 36, 84	62	Elbise, giysi 53, 54, 55, 56, 57, 59
13.	Vuruş 33	63.	Meyveler 26, 43, 50
14	Kavun 45, 46	64.	Ölü 4, 5, 14, 15, 16, 17
15.	Demir 34	65	Buğday serpmek, saçmak 12
16	İnci 31	66	Darı 37
17.	Kadın-Hatun 27, 101	67.	Rica 29
18.	Hayvan 61	68.	Kuşlar 25, 58, 85
19	Aş (yemek) 95, 96	69	Bal arısı 20
20	Tavşan 81	70	Buğday 10, 37
21.	Ayna 35	71.	Horoz 86
22.	Yılan 24, 73, 75, 80	72	El 98, 99
23.	Altın 28	73	Balık 90
24.	Kuru üzüm, kişniş 42	74	Su (çay) 83, 88
25.	Çarık 60	75.	Çizme 60
26.	Mezarlık 13	76.	Şeker 50, 52
27.	Sığır 1	77.	Domuz 69, 70
28.	Şunkar (Sungur) 78	78.	Geyik 71
29.	Kale 36	79.	Simurg (Anka kuşu) 85
30.	Kulan 66	80.	Tatlı 38
31	Tavuk 97	81.	Katık (kaymak) 38
32.	Helvalar 51	82.	Kar 82, 87, 93
33.	Arslan 67	83	Baykuş 77
34.	Bitki 50	84.	Laçın 78
35	Yuvarlak tatlı 50	85	Güneş 3
36.	Yaprak 26	86.	Kusmek, dövüşmek 33
37.	Balık tutmak 90	87.	Kadı 67
38.	At 22, 23, 62	88.	Kaplan 67
39	Ay 3, 74	89.	Ağrlık (dava) 33
40	Yağ 38, 39, 40	90.	Dar yer 21
41	Bal 52	91.	Fıstık 50
42	Kılıç 35	92.	Yemek, ekmek 12, 95, 96
43	Namaz 2, 6, 7, 11	93	Padışah 9
44	Sıçan 66	94.	Öpmek 101
45	Et 91, 92, 96	95	Yiğit delikanlı 101
46	Şerbetler 51	96	Elma 48
47	Ayak 100	97.	Aladoğan kuşu 76
48	Bıçak 35	98	Arpa 37
49.	Bulut 89		

Kırgız rüya tabirnamelerini derleyen *Abubekir A. Divayev'e*¹ göre en iyi tabirâmeler Hz. Yûsufunki ve Kırgızistan'ın Sir Derya bölgesinde bulunan diğer bir tabirâmedir.

Rüya yorumcuları rüyaların gerçekleşmesi için şu cümleyi okurlardı:

يوسف پيغمبردينك جقسى جوريفغان توسى بولسون

"Yûsuf Peygamberdiñ caksı corıgan tüsi bolsun"

"Yusuf peygamberin iyi güzel yorumladığı düşü olsun, hayırlı gerçekleşsin".

Yunanlılar, Rumlar, Farmlar, Araplar, Ruslar ve diğer pekçok halklar tarafından rüyalara inanılıyor. Tabirlerle hem âlimler hem de basit, sıradan insanlar meşgul olmuşlardır. Okuyucular rüyaların hangi zamanlarda, nasıl bakıldıklarını bilmek istiyorlarsa, *Snegireva'nın Rüyalara İnanma ve Onların Tabiri* (Kazan, 1874) ve *A. M. Dohman'ın Hastalıklara İşaret Eden Rüyalar* (Kazan 1890) adlı kitaplarını okumaları gerekir. Bu eserlerden de anlaşılıyor ki eski zamanlarda rüyalara herkes, ama şimdilerde yalnız basit halk kitleleri inanmaktadır. Onlara göre rüyalar; iyilik ve kötülüklerin, zenginlik ve fakirliğin, mutluluk ve bedbahtlığın ve daha pek çok şeyin habercisidir.

Günümüzde rüyalara inanç Asya ve Avrupa Türklerinin çağdaş olmayan boylarında hâlâ devam etmektedir. Onların düşüncesine göre Allah rüyalar vasıtasıyla insana geleceğini bildirmektedir, bazan da kötü ruh insanların rüyasına hakim olur. Bu yüzden de rüyalar iyi (ilahî) ve kötü (şeytanî) olabiliyorlar. Her rüya gören rüyasının olumlu, iyi sonuçlar vermesini istediği için, rüya yorumcuları kişinin iyiliğine çalışıyorlar ve rüyayı tabir ettikten sonra iyi sonuçlar alınması için sadaka vermeyi öneriyorlar. Fakir ve yaşlı kadınlarla erkekler rüya tabirleriyle daha ziyade meşgul olurlar, sadakayı da onlar alırlar.

Çoğu insanlar rüyaların gerçekleşmediğini görünce haliyle rüyalara inanmaya başlıyorlar. Ama rüya tabircileri de onlara ancak özel tarih ve zamanlarda görülen rüyaların gerçekleştiğini söylüyor. *Kerimov* kardeşlerin 1896'da yayımladıkları **Tuhfetü'l-mülûk** adlı tabirâmede denilir ki ayın 11. gününde görülen rüya ne iyi ne de kötü gerçekleşiyor. Ayın 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 12, 14, 15, 17, 18, 20, 21, 22, 25, 26, 27, 28 ve 30. günlerinde görülenler iyi sonuç veriyorlar. Ayın 3, 7, 13, 16, 19, 23, 24, 29. günlerinde görülen rüyalar kötü gerçekleşiyorlar. Prityan'shan'daki yazma tabirâmelerde böyle gün hesabıyla değil, buçlarla ilgili rüyalar yorumlanmıştır.

N. F. Katanov

* *Sbornik' Materialov' dlya statistiki Str'-dar'nskoj Oblastı, Cilt IX, yıl 1901*

Yusûf peygamber ‘aleyhi’s-selâm-nıñg ta‘bîr kitâbı

B i ’ s m i ’ l l ā h i ’ r - r a ḥ m ā n i ’ r - r a ḥ ĩ m

El-ḥamdüli’llāhi rabbi’l-ālemîn ve’l-‘ākıbetü li’l-muttakîn ve’s-şalātu ve’s-selāmu ‘alā ḥayri ḥalķihi Muḥammedin ve ālihi ecma’în

0. Bilgil kim ta‘bîr ya’nî tüş yormak Ḥazret-i Yūsuf ‘aleyhi’s-selâm-nıñg mu‘cizesi turur vü barça peygamberler meşakķat tartıp tururlar kim ḥalķ fāyidesi üçün vü bu kitāb Yūsuf peygamber ‘aleyhi’s-selâm-nıñg ta‘bîr kitābı turur.

Her yirde ta‘bîr kitābı köp turur, ammā bu afzalraqdur lakin muḥtaşar kılduķ, qaraġanġa yā oġuġanġa āsānlıķ üçün. Bu kitāb on iki bāb üzerine tertîb kılandı. **va’llāhü ta’ālā a’lem.**

e v v e l k i b ā b

1. Her kim irse tüşinde şıġır körse, pādşāhlardıñ ‘ināyet körgey vü ḥöşlıķ bulġay.
2. Eger kim irse tüşinde namāz u kāmēt körse, sevingey vü dōstlardıñ ‘ināyet körgey vü ġāyıbdıñ qolıġa nerse kirgey.
3. Eger kim irse tüşinde ay u kün körse, vü meşāyılġ-larını vü uluġlarını körse, Ḥaķ ta’ālā ol bendege ḥacc-ı Ka’beni rüzī kıılġay vü devletke yitkey vü oġlanıñdın vü qarındaşındın sevingey vü devlet ü ‘izzet körgey. Ḥaķ ta’ālā bir bala rüzī kıılġay, ol baladıñ sevingey.
4. Eger kim irse tüşinde ölüķ körse, ol bendege ġāyıbdıñ māl ḥāşıl bolġay.
5. Eger kim irse tüşinde tirikni ölüķ körse, ‘ömri uzun bolġay vü ġam ġuşşadıñ kutulġay.
6. Eger kim irse tüşinde ezān u kāmēt körse, dīni kuvvetli bolġay.
7. Eger kim irse tüşinde namāz oġur körse, il içinde uluġ bolġay.
8. Eger kim irse tüşinde qāzī körse, ġünāhlardıñ pāk bolġay.
9. Eger kim irse tüşinde pādşāh körse, sevingey.
10. Eger kim irse tüşinde buġday körse, sevingey vü ġuşşalırdıñ ĩmīñ bolġay.
11. Eger kim irse tüşinde ırte namāz vaķtıñ körse, şol zamānda ġaybı qayıtġay.

i k i n c i b ā b

12. Eger kim irse tüşinde şaban sürüp aşlıķ saçar körse, ne tileki bolsa, murādına irişgey.
13. Eger kim irse tüşinde ġüristān körse, ‘ibret almaķ, yazıķlarıñdın tevbe kıılmaķ vü şabırlı bolmaķġa işāretdir.

14. Eger kim irse tüşinde ölüknü tirik körse, dünyāda vü āhīretde 'azīz ola, ne murādı var irse tamām tapqay.
15. Eger kim irse tüşinde ölüknü yığlağanın körse, ol ölüknü ĩmānsız bolğay, lakin ol tüş körgüçige hāl yahşı bolğay.
16. Eger kim irse tüşinde ölüknü aşar körse, hālāyık arasında 'azīz ola.
17. Eger kim irse tüşinde ölüknü arıg ton birle körse, sevinçlik bolğay.
18. Eger kim irse tüşinde köp koylarğa kütüçilik kılur körse, ol koylar sanınça ol kim irsege izgülik bolğay taķı şıgırlar hem andakdur.
19. Eger kim irse tüşinde örmeküç tutar körse, yā qolı üzre yörür körse. zāhid bolup hālāyıkğa sevuqli bolğay.
20. Eger kim irse tüşinde bal qurtı tutar körse, hātunundın sevingey, helāl māl naşīb bolğay.
21. Eger kim irse tüşinde bir tar yirge miner <aţ> körse, cemāl iyesi hātun alğay.
22. Eger kim irse tüşinde miner aţ birseler, yahşı meretebe vü mansıbğa irişgey.
23. Eger kim irse tüşinde kara aţ, yā ceyrān aţ körse, sevinçlik vü rāhatlik bolğay vü devlet ü 'izzet bulğay.
24. Eger kim irse tüşinde aķ yılan körse, müselmān düşmān bulur vü kara yılan körse, kāfir düşmān bulur.
25. Eger kim irse tüşinde kuşlar birle söz sözleşür körse, vü anlar muñgar cevāb birseler, ol bendege ġāyıbdın devlet kilgey, hālāyıklar hayrān qalğay, murādığa yitkey, 'ilm ü hikmet ögrengey, hālāyık arasında 'azīz olğay.
26. Eger kim irse tüşinde yafraq u yimiş aşar körse, hemīşe 'izzet ü hürmet ü devletde bolğay.
27. Eger kim irse tüşinde yaţ hātunğa yā öz hātunığa cimā' kılur körse, yaşı uzun bolur ve tilegenini tapqay.

ü ç ü n ç i b ā b

28. Eger kim irse tüşinde altun körse, ol altun aķça bolsa, şadaķa birmek kerek yahşı irmiş.
29. Eger kim irse tüşinde tilek tilese, altun kümüş naşīb bolğay, murādına irişgey.
30. Eger kim irse tüşinde altun ve kümüş yüzük körse, il içinde māl tutquçı bolğay.
31. Eger kim irse tüşinde murvar<id> taş-nı körse, kız balası bolğay.
32. Eger kim irse tüşinde cevher körse, uşandaķ māl tutquçı bolğay.

t ö r t ü n ç i b ā b

33. Eger kim irse tüşinde uruş u talaş u da'vā vü düşmān körse, ġıybet-dın tilin saķlamak kerek, belāğa mübtelā bolğay.

34. Eger kim irse tüşinde timür yâ munğa oħşaş nerseler körse, pādşahlardın vü kâfirlerdin 'inâyet körgey.

35. Eger kim irse tüşinde bıçaq yâ közgü yâ kılıç türlük nerseleri körse, düşmānlık uluğlardın rüzī bolğay.

36. Eger kim irse tüşinde ƙal'a vü şeh'r körse, ğam ğuşşadın ĩmĩn bolğay.

bişinçi bāb

37. Eger kim irse tüşinde buğday yâ arpa yâ ƙarı mundağ nerseler körse, ğâyıbdın rüzī yitkey.

38. Eger kim irse tüşinde ƙatık yâ may süçük nerseler körse, helāl māl rüzī bolğay.

altınçı bāb

39. Eger kim irse tüşinde bādām mayı körse, ağa ini-sindin ğâyıb bolmış bolsa, selāmet kilgey, murādına yitkey, āħir-i 'ömrde ƙarındaş uruğdın düşmānlık körgey.

40. Eger kim irse tüşinde şarı may körse, zaħmet körgey, eger süt yâ ƙatık körse, helāl māl ƙavline kirgey.

41. Eger kim irse tüşinde ƙoy körse, devlet ü ni'meti artƙay.

yitiñçi bāb

42. Eger kim irse tüşinde çağır körse, veyā yüzüm körse, veyā içse, bu tüş delīl-dür, her yirde selāmet bolğay.

43. Eger kim irse tüşinde köp yimişler körse, vü ƙuruğ yüzüm körse, devlet-ke yitkey.

44. Eger kim irse tüşinde ƙara yüzüm körse, renc-i meşakƙat körgey.

45. Eger kim irse tüşinde ƙavun körse, şādlık bolğay.

46. Eger ƙış küninde mundağ nerselerini körse, sovuğ bolğay.

47. Eger kim irse tüşinde yaz künini körse, yırāqdın ƙarındaş kilgey.

48. Eger kim irse tüşinde açığ alma körse 'ömrü ƙayguda kiçkey.

49. Eger kim irse tüşinde köp çiy yüzüm körse, her dānesi sanınça māl tapƙay.

50. Eger kim irse tüşinde heme türlik yimişlerdin körse, piste vü ƙand ü ƙurş u nebāt mundağ nerseler körse, şādmān bolğay vü düşmānları şoƙar bolğay, her türlik murādı hāşıl bolğay.

sikizinci bāb

51. Eger kim irse tüşinde her türlik şerbet-ler ü helvālar körse, barça halāyık du'a ƙılğaylar, şādlık bolğay vü rāħat körgey, ni'meti ziyāde bolğay.

52. Eger kim irse tüşinde şeker vü bal körse, il arasında uluğ bolğay.

toƙuzunçı bāb

53. Eger kim irse tüşinde aƙ ƙon kiyse, devleti ziyāde bolğay.

54. Eger kim irse tüşinde şarı ƙon kiyse, hāƙar bolğay, pādşahlardın ƙorƙu bolğay, şadaƙa birmek kerek.

55. Eger kimirse tüşinde qara ton kiyse, yâ kızıl ton, yâ kök ton kiyse, âmānlık vü uçsızlık bolğay.
56. Eger kimirse tüşinde şarı vü kızıl ton keltürüp aldunda qoysalar, aŋga kayğı bolğay vü şadaqa birmek kerek.
57. Eger kimirse tüşinde kök ton kiyse, sevingey; barça ğam ğuşşadın ğalāş bolğay.
58. Eger kimirse tüşinde kuş körse, devlet vü rāhat-lik bolğay.
59. Eger kimirse tüşinde tiri ton kiyse, yâ körse, helāl mālđın rūzī kılgay.
60. Eger kimirse tüşinde başmaq, yâ itük, yâ kevuş körse, helāl ğatunı talāk bolğay.

Onunçı bāb

61. Eger kimirse tüşinde ğayvān vü her vağşī-lerdin vü yaman nerselerdin körse, şaklansun.
62. Eger kimirse tüşinde at minse, murādın tapğay, yā teve, yā işek minse, murādı ğāşıl bolğay.
63. Eger kimirse tüşinde teve körse, meşâyığlarınġ sözidin köp menfa'at körgey.
64. Eger kimirse tüşinde tevege minse, ol teve bu kimirsege ziyān kılsa, ol 'azrāyīl 'aleyhi's-selāmdur. Ğudā-yı ta'ālāđın ğāfil bolma diyü ğaber birür.
65. Eger kimirse tüşinde koy körse, âmānlık bolğay. Çünki koyınġ başıdın ayakına tigrü mübārek turur.
66. Eger kimirse tüşinde kulan yā sıçkan körse, ğāyıbı hazır bolğay, ikisini birge körse, kıızı bolğay.
67. Eger kimirse tüşinde ana arslan yā qaplan yā böri körse, 'amellerindin aŋga köp menfa'at ğāşıl bolğay.
68. Eger <kimirse tüşinde> ata bürini körse, düşmānı aŋga müsahħar bolğay.
69. Eger kimirse tüşinde doŋġuz körse, düşmānlardın zālīm-lerdin ziyān tig(g)ey.
70. Eger kimirse tüşinde doŋġuznı öltürür körse düşmānlardın âmān bolğay.
71. Eger kimirse tüşinde ak kıyık körse, ol hem izġü turur.
72. Eger kimirse tüşinde bir ādem düşmān bolup körse, aŋga qaşđ kılsa, şaklanmaq kerek.
73. Eger kimirse tüşinde yılan körse, yaman turur, şadaqa birmek kerek.
74. Eger kimirse tüşinde ay körse, qolıġa ğatun tüşgey.
75. Eger kimirse tüşinde yılanı tutar körse, qolıġa bir az nerse kirgey.

On birinçi bāb

76. Eger kimirse tüşinde qarçıġa körse, il içinde ğürmetlik bolğay.

77. Eger kimirse tüşinde bayğuş körse, pādşāhlardın 'ināyet bolğay.
78. Eger kimirse tüşinde qara kuş, ya lāçīn körse, ya şunqar körse, pādşāhlardın, uluğlardın 'ināyet yitkey.
79. Eger kimirse tüşinde lek-lek-ni körse, zahmet körgey.
80. Eger kimirse tüşinde yılannı körse, anğa yalğandın belālar rüzī bolğay.
81. Eger kimirse tüşinde quyan, yā kögerçin körse, bir lāyık helāl cüft naşīb bolğay.
82. Eger kimirse tüşinde qar körse, helāl ni 'metdin naşīb bolğay.
83. Eger kimirse tüşinde suvni keme ilen keçse, özge vilāyetke tüşgey.
84. Eger kimirse tüşinde şehri körse, il içinde uluğ bolğay.
85. Eger kimirse tüşinde şīmurğ kuşni körse, büzürg bolğay
86. Eger kimirse tüşinde çübān-nı körse, māl u cānı āmān bolğay vü rāhatlik bolğay vü 'işret rüzī bolğay.

On ikinci bāb

87. Eger kimirse tüşinde qar yā suv körse, şehрге yā özine hastalıkdın hatar bolğay, şadaqa birmek gerek.
88. Eger kimirse tüşinde deryā suvni körse, hatar turur.
89. Eger kimirse tüşinde buluğ körse, pādşāhlardın havf bardur, şadaqa birmek gerek.
90. Eger kimirse tüşinde balık tutsa, helāl māl rüzīlik bolğay.
91. Eger kimirse tüşinde çiy it körse, perīşānlık bolğay.
92. Eger kimirse tüşinde qoy itni körse, hāller havflı bolğay.
93. Eger kimirse tüşinde qar körse, çerik bolğay, tüşinde teşvīş bolğay.
94. Eger kimirse tüşinde oçaq körse, ol ivge Allāhü ta'ālā bereket birgey.
95. Eger kimirse tüşinde aş ü nān körse, özge yirdin kilse, uluğlardın tertīb körgey.
96. Eger kimirse tüşinde aşni it birle aşasa, harāmdın anğa rüzī bolğay.
97. Eger kimirse tüşinde tavuk körse, haram maldın nasib bolğay.
98. Eger kimirse<-niŋg> tüşinde onğ qolı sınsa, ağası yā oğlanlarındın ölgey.
99. Eger kimirse<-niŋg> tüşinde şol qolı sınsa, devletige ziyān tig(g)ey.
100. Eger kimirse<-niŋg> tüşinde ayakı sınsa, māl şāhibi olgey.
101. Eger kimirse tüşinde her hatunni öpe turur körse, yigit bolsa, dōst körgey.

Yusûf Aleyhisselâmın tabîr kitabı

B i ' s m i ' l l â h i ' r - r a h m â n i ' r - r a h î m

El-ḥamdüli'llâhi rabbi'l-âlemîn ve'l-âķibetü li'l-muttakîn ve's-şalâtu ve's-selâmu 'alâ ḥayri ḥalkîhi Muḥammedin ve âlihi ecma'in

0. Bil ki ta bi r yani düş yormak, Hazret-i Yûsuf aleyhisselâmın mucizesidir. Bütün peygamberler, halk faydası için, zahmet çekmişlerdir. Bu kitap Yûsuf peygamber aleyhisselâmın tabir kitabıdır.

Her yerde tabir kitabı çoktur ama bu daha ziyadedir, lakin, bakana kolaylık olsun diye, özetledik. Bu kitap on iki bölüm üzerine tertip edilmiştir. **Yüce Allah en iyi bilicidir.**

Önceki bölüm

1. Her kimse düşünde sığır görse, padişahlardan lütuf, ihsan görecek ve iyilik olacak.
2. Eğer bir kimse düşünde namaz ve ezan görse, sevinecek ve dostlarından iyilik görecek ve gâyipten eline bir şey geçecek.
3. Eğer bir kimse düşünde ay ve güneşi görse, şeyhleri ve büyükleri görse, yüce tanrı o kula Kâbe haccını nasib edecek ve saadete ulaşacak, evladından ve kardeşinden sevinecek, saadet ve değer görecek. Yüce tanrı bir evlat kısmet edecek, o evlattan sevinecek.
4. Eğer bir kimse düşünde ölü görse, o kula gayipten mal hasıl olacak.
5. Eğer bir kimse düşünde diriyi ölü görse, ömrü uzun olacak, gam ve kederden kurtulacak.
6. Eğer bir kimse düşünde ezân ve kamet görse, dini kuvvetli olacak.
7. Eğer bir kimse düşünde namaz (salât) okuduğunu görse, halk içinde yücecek.
8. Eğer bir kimse düşünde kadı görse, günahlarından temizlenecek.
9. Eğer bir kimse düşünde padişah görse, sevinecek.
10. Eğer bir kimse düşünde bugday görse, sevinecek ve kederlerden kurtulacak.
11. Eğer bir kimse düşünde sabah namazını görse, şu zamanda kabettiğini geri alacak, kaybettiğini bulacak.

İkinci bölüm

12. Eğer bir kimse düşünde saban sürüp, tohum saçır görse, ne dileği olsa, muradına erişecek.
13. Eğer bir kimse düşünde mezarlık görse, ibret almak, günahlarından tövbe etmek ve sabırlı olmaya işaretler.

14. Eğer bir kimse düşünde ölüyü diri görse, dünyada ve ahirette azîz olacak, ne isteği varsa, hepsini elde edecek.
15. Eğer bir kimse düşünde ölü ağlarken görse, o ölü imansız olacak, lâkin o rüyayı görene hal iyi olacak.
16. Eğer bir kimse düşünde ölüyü yemek yerken görse, halk arasında azîz olacak.
17. Eğer bir kimse düşünde ölüsünü temiz elbiseyle görse, sevinçli olacak.
18. Eğer bir kimse düşünde pek çok koyunlara güdücülük eder görse, o koyunlar sayısınca o kimseye iyilik olacak, bu sığırlar için de geçerlidir.
19. Eğer bir kimse düşünde örümcek tuttuğunu görse, veya el üstünde yürüdüğünü görse, dindar, sofu olup halkın sevgisini kazanacak.
20. Eğer bir kimse düşünde arı tuttuğunu görse, karsından sevinecek, (ona) helal mal nasip olacak.
21. Eğer bir kimse düşünde dar bir yere çıktığını görse, yüzü güzel kadın alacak.
22. Eğer bir kimse(ye) düşünde binek atı verseler, iyi makam ve memuriyete erişecek.
23. Eğer bir kimse düşünde kara at veya al at görse, sevinçli ve rahat olacak, saadet ve yücelik bulacak.
24. Eğer bir kimse düşünde ak yılan görse, müslüman düşman bulur, kara yılan görse, dinsiz düşman bulur.
25. Eğer bir kimse düşünde kuşlar ile konuştuğunu görse, onlar buna cevap verseler, o kula gayipten saadet gelecek, halk hayran kalacak, muradına erişecek, ilim ve hikmet öğrenecek, halk arasında azîz olacak.
26. Eğer bir kimse düşünde yaprak ve meyve yediğini görse, daime izzet ve hürmet ve saadette olacak.
27. Eğer bir kimse düşünde başka kadınla veya kendi karısıyla cinsî ilişkide bulunduğunu görse, yaşı uzun olacak ve dilediğini elde edecek.

Üçüncü bölüm

28. Eğer bir kimse düşünde altın görse, o altın para olsa, sadaka verilmesi iyi imiş.
29. Eğer bir kimse düşünde dilek dilese, bu altın veya gümüş olsa, dilediğine ulaşacak.
30. Eğer bir kimse düşünde altın ve gümüş yüzük görse, halk içinde mal sahibi olacak.
31. Eğer bir kimse düşünde inci görse, kız çocuğu olacak.
32. Eğer bir kimse düşünde kıymetli taş görse, o miktarda, aynı malın sahibi olacak.

Dördüncü bölüm

33. Eğer bir kimse düşünde vuruş ve dalaş, dava ve düşman görse, kişi arkasından konuşmaktan dilini saklamalı, (aksi takdirde başı) belaya girecek.

34. Eğer bir kimse düşünde demir veya buna benzer şeyler görse, padişahlardan ve kâfirlerden lütuf görecek.
35. Eğer bir kimse düşünde bıçak veya ayna veya kılıç türünde şeyleri görse, yüce kişilerden düşmanlık olacak.
36. Eğer bir kimse düşünde kale ve şehir görse, gam, kederden emin olacak.

Beşinci bölüm

37. Eğer bir kimse düşünde bugday veya arpa veya darı, bunun gibi şeyler görse, gayipten bir kısmet gelecek.
38. Eğer bir kimse düşünde kaymak veya yağ, tatlı şey görse, helal mal nasib olacak.

Altıncı bölüm

39. Eğer bir kimse düşünde badem yağı görse, ağabeyi veya kardeşi kaybolmuş olsa, selâmet gelecek, muradına yetişecek, ömrünün sonunda kardeşinin çocuklarından düşmanlık görecek.
40. Eğer bir kimse düşünde hayvanî yağ görse, eziyet görecek, eğer süt veya kaymak görse, helâl mal eline geçecek.
41. Eğer bir kimse düşünde koyun görse, saadet ve iyiliği artacak.

Yedinci bölüm

42. Eğer bir kimse düşünde şarap görse, veya üzüm görse, veya içse, bu düş delildir ki, her yerde selâmet bulacak.
43. Eğer bir kimse düşünde çok meyveler görse, ve kuru üzüm görse, saadete erişecek.
44. Eğer bir kimse düşünde kara üzüm görse, eziyet ve sıkıntı görecek.
45. Eğer bir kimse düşünde kavun görse, mutlu olacak.
46. Eğer bir kimse düşünde bunun gibi şeyleri göse, soğuklar gelecek.
47. Eğer bir kimse düşünde bahar gününü görse, uzaktan erkek kardeşi gelecek.
48. Eğer bir kimse düşünde ekşi elma görse, ömrü tasada geçecek.
49. Eğer bir kimse düşünde çok çiğ üzüm görse, her tanesi sayısınca mal bulacak.
50. Eğer bir kimse düşünde her türlü meyvelerden görse, fıstık ve şeker ve çöek ve nöbet şekeri gibi şeyler görse, mutlu olacak ve düşmanları ezecek, her türlü muradı hasıl olacak.

Sekizinci bölüm

51. Eğer bir kimse düşünde her türlü şerbet ve helvalar görse, bütün insanlar (ona) duacı olacaklar, sevinç olacak ve rahat görecek, nimeti artacak.
52. Eğer bir kimse düşünde şeker ve bal görse, halk içinde yücecek.

Dokuzuncu bölüm

53. Eğer bir kimse düşünde beyaz elbise giyse, mutluluğu artacak.
54. Eğer bir kimse düşünde sarı elbise giyse, tehlike olacak, padişahlardan korku olacak. Sadaka vermelidir.

55. Eğer bir kimse düşünde kara elbise giyse, veya kızıl elbise veya mavi elbise giyse, rahatlık ve ucuzluk olacak.
56. Eğer bir kimse düşünde sarı ve kızıl elbise getirip önüne koysalar, ona üzüntü olacak. Sadaka vermelidir.
57. Eğer bir kimse düşünde mavi elbise giyse, sevinecek, bütün üzüntü ve sıkıntıdan kurtulacak.
58. Eğer bir kimse düşünde kuş görse, saadet ve rahatlık olacak.
59. Eğer bir kimse düşünde deri elbise giyse, veya görse, helâl mal elde edecek.
60. Eğer bir kimse düşünde ayakkabı, çizme veya çarık görse, nikâhlı karısını boşayacak.

Onuncu bölüm

61. Eğer bir kimse düşünde (evcil) hayvan ve her vahşî hayvanlardan ve kötü şeylerden görse, kendisini korusun.
62. Eğer bir kimse düşünde ata binse, murâdına erişecek, veya deve, veya eşek binse, murâdı hâsıl olacak.
63. Eğer bir kimse düşünde deve görse, şeyhlerin sözünden çok menfaat görecektir.
64. Eğer bir kimse düşünde deveye binse, o deve bu kimseye zarar verse, o Azrail hazretleridir. "Yüce tanrıdan habersiz olma, gafillik etme" diye haber verir.
65. Eğer bir kimse düşünde koyun görse, eminlik olacak, işleri yolunda gidecek. Çünkü koyun başından ayağına kadar mübarektir.
66. Eğer bir kimse düşünde kulan veya sıçan görse, gâıybtı hâzır olacak, ikisini birlikte görse, kızı olacak.
67. Eğer bir kimse düşünde dişi aslan veya kaplan veya dişi kurt görse, işlerinden ona çok menfaat hâsıl olacak.
68. Eğer <bir kimse düşünde> erkek kurt görse, düşmanı onu yenmiş, alt etmiş olacak.
69. Eğer bir kimse düşünde domuz görse, düşmanlardan ve zâlimlerden zarar gelecek.
70. Eğer bir kimse düşünde domuzu öldürdüğünü görse, düşmanlarından korkusuz olacak.
71. Eğer bir kimse düşünde beyaz geyik görse, o da iyidir.
72. Eğer bir kimse düşünde bir adamı düşman olarak görse, (adam) onun canına kast etse, kendisini korumalıdır.
73. Eğer bir kimse düşünde yılan görse, kötüdür. Sadaka vermelidir.
74. Eğer bir kimse düşünde ay görse, eline kadın düşecek (=evlenecek).
75. Eğer bir kimse düşünde yılanı tuttuğunu görse, eline biraz nesne geçecek.

On birinci bölüm

76. Eğer bir kimse düşünde Karçıgay kuşunu görse, halk içinde hürmet görecektir.

77. Eğer bir kimse düşünde Baykuş görse, padişahlardan iyilik, ihsan alacaktır.
78. Eğer bir kimse düşünde Kartal veya Laçın görse veya Sungur görse, padişahlardan, büyüklerden iyilik görecektir.
79. Eğer bir kimse düşünde Leyleği görse, zahmet görecektir.
80. Eğer bir kimse düşünde yılanı görse, ona yalandan belalar nasib olacak (=iftiraya uğrayacak).
81. Eğer bir kimse düşünde tavşan veya güvercin görse, bir uygun, helâl zevce (nikâhlı eş) nasip olacak.
82. Eğer bir kimse düşünde kar görse, helâl nimetler. maldan kismet alacak
83. Eğer bir kimse düşünde suyu gemi (=kayık) ile geçse, başka şehre gidecek.
84. Eğer bir kimse düşünde şehiri görse, halk içinde yürecektir.
85. Eğer bir kimse düşünde Sîmurg (Anka) kuşu görse, büyük şahsiyet olacak.
86. Eğer bir kimse düşünde çoban görse, mal ve canı emin olacak ve rahatlık olacak ve yeme, içme, eğlenme nasîp olacak.

On ikinci bölüm

87. Eğer bir kimse düşünde kar veya su görse, şehire veya kendine hastalıklardan zarar olacak. Sadaka vermelidir.
88. Eğer bir kimse düşünde deniz (veya büyük nehir) suyu görse, tehlikedir.
89. Eğer bir kimse düşünde bulut görse, padişahlardan korku (=tehlike) vardır. Sadaka vermelidir.
90. Eğer bir kimse düşünde balık tutsa, halâl mal kismet olacak. (=Kanunî hak, miras elde edecek).
91. Eğer bir kimse düşünde çığ et görse, perişanlık olacak.
92. Eğer bir kimse düşünde koyun eti görse, durumlar korkulu (=tehlikeli) olacak.
93. Eğer bir kimse düşünde kar görse, asker olacak, Düşünde karışıklık olacak (=Rüyası bozulacak).
94. Eğer bir kimse düşünde ocak görse, o eve Yüce tanrı bereket verecek.
95. Eğer bir kimse düşünde aş ve ekmek görse, başka yerden gelmiş olsa, büyükleri tarafından mansıba, göreve getirilecek.
96. Eğer bir kimse düşünde aş et ile yese, haramdan ona kismet olacak.
97. Eğer bir kimse düşünde tavuk görse, haram maldan kismet olacak.
98. Eğer bir kimse(nin) düşünde sağ kolu kırılrsa, ağabeyi veya oğullarından biri ölecek.
99. Eğer bir kimse(nin) düşünde sol kolu kırılrsa, mutluluğuna ziyan gelecek.
100. Eğer bir kimse(nin) düşünde ayağı kırılrsa, mal sahibi olacak.
101. Eğer bir kimse düşünde her kadını öpüyor görse, genç olsa, dost görecektir.

A		a. böri	a. 67
açıĝ	acı a. 48	a. kaplan	a. 67
âdem	(a.) âdem, kişi, insan oĝlu â. 72	andaĝ	öyle, böyle a.+dur 18
afzâl	(a.) ziyade, fazla a.+raĝdur 0	anlar	onlar a. 25
aĝa	aĝabey, büyük erkek kardeş a. 39 a.+sı 98	aňĝa	ona a. 56, 67, 68, 72, 80, 96
âĥiret	(a.) âhiret, öbür dünya â.+de 14	ara	ara, iĝ a.+sında 16, 25, 52
âĥir-i 'ömr	(a.) ömrün sonu â.+de 39	arıĝ	arı, temiz a. 17
aĝ	ak, beyaz a. kiyik 71 ton 53 yılan 24	arpa	arpa a. 37
aĝça	aĝça, bir para birimi a. 28	arслан	aslan a. 67
al-	almak a.-ĝay 21 a.-maĝ 13	art-	artmak, çoĝalmak a.-ĝay 41
ald < all	karşı, ön a.+unda 56	âsânlık	kolaylık â. 0
'aleyhi's-selâm	(a.) "selâm onun üzerine olsun" 'a.+dur 64 'a.+nıň 0, 0	aş	aş, yemek a. 95 a.+nı 96
allâhü ta'âlâ	(a.) "yüce Allah" a. 94	aşa-	yemek yemek a.-r 16, 26 a.-sa 96
alma	elma a. 48	aşlık	buĝday, darı gibi tohumlar a. 12
altınçı	altınçı a. 38	aş	at a. 21, 22, 23, 23, 62
altun	altın a. 28 aĝça 28 kümüş 29, 30	ata	erkek krş. ana erkek kurt krş. ana a.+ni 68
âmân	(a.) emin, korkusuz â. bol- 70, 86	a. böri	
âmânlık	eminlik, korkusuzluk â. 55, 65	ay	ay, kamer a. 3, 74
'amel	(a.) amel, iç 'a.+lerindin 67	ayaĝ	ayak a.+ı 100 a.+ına 65
ammâ	(a.) ama, fakat a. 0	az	az a. 75
ana	dişi krş. ata a. 67	'azîz	(a.) aziz, muhterem, sevgili 'a. 14, 16, 25
a. arslan		'azrâyîl	(a.) azrail, ölüm meleĝi 'a. 64
		B	
		bâb	(a.) bâb, bölüm, kısım b. 0, 0, 11, 27, 32, 36, 38, 41, 50, 52, 60, 75, 86

bādām	(f.) badem b. mayı 39	b.-gay 4, 5, 6, 7, 8, 10, 15, 15, 17, 18, 19, 20, 23, 26, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 38, 42, 45, 46, 50, 50, 50, 51, 51, 52, 53, 54, 54, 55, 56, 57, 58, 60, 62, 65, 66, 66, 67, 68, 70, 76, 77, 80, 81, 82, 84, 85, 86, 86, 86, 87, 90, 91, 92, 93, 93, 96, 97
bal	bal b. 52	
b. urtı	"an" 20	
bala	bala, ocuk, evlat b. 3 b.+dın 3 b.+sı (ız b.) 31	
balı	balı b. 90	
bar	var, mevcut b.+dur 89	b.-ma 64 b.-mış 39
barça	bütün, hep b. 0, 51, 57	b.-sa 12, 28, 39, 101 b.-up 19, 72 b.-ur 27
baş	baş b.+ıdın 65	
başma	baş örtüsü, tlbent b. 60	bolma olmak, olma b.-ga 13
bayuş	baykuş b. 77	bri kurt b. 67 b.-ni (ata b.) 68
belā	(a.) belā, msibet b.+a 33 b.+lar 80	bu bu (işaret sözü) b. 0, 0, 0, 42, 64
bende	(f.) bende, kul, kle b.+ge 3, 4, 25	buğday buğday b. 10, 37
bereket	(a.) bolluk b. 94	bul- bulmak b.-gay 1, 23 b.-ur 24, 24
bıa	bıa b. 35	bulu bulut b. 89
bil-	bilmek b.-gil 0	büzürg (f.) büyük, ulu b. 85
bir	bir (1) b. 3, 21, 72, 75, 81	C
bir-	vermek b.-gey 94 b.-seler 22, 25 b.-r 64 b.-mek 28, 54, 56, 73, 87, 89	cān (f.) cān, hayat c.+ı 86
birge	birlikte, beraber b. 66	cemāl (a.) cemal, yüz güzelliği c. 21
birini	birinci b. 75	cevāb (a.) cevap, karşılık c. 25
birle	ile b. 17, 25, 96	cevher (a.) mücevher, kıymetli taş c. 32
bişini	beşinci b. 36	ceyran (m.) ceylan c. a 23
bol-	olmak	cimā' (a.) nikahlı kişilerin birleşmesi c. 27
		cft (f.) ift, eş c. 81

	Ç		E
çağır	ıçki, şarap ç. 42	eger	(f.) eğer, şayet e. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101
çerik	asker ç. 93		
çiy	çiğ, ham, olmamış, pişmemiş ç. 49, 91		
çübân	(f.) çoban ç +nı 86		
çünki	(f.) çünkü ç. 65		
	D		
dâne	(f.) tane d.-si 49		
da'vâ	(a.) dava, mesele d. 33		
delîl	(a.) delil, işaret, belge d.+dür 42		
deryâ	(f.) deryâ, deniz d. 88	evvel	(a.) evvel, önce e.+ki 0
devlet	(a.) saadet, zenginlik, baht d. 3, 23, 25, 41, 58 d.+de 26 d.+i 53 d.+ige 99 d.+ke 3, 43	'ezân	(a.) ezan e. u kâmet kör- 6
di-	demek, söylemek d.-yü 64		
dîn	(a.) din, Allah'a inanma ve bağlanma d.+i 6	fâyide	(a.) fayda, menfaat, kâr f.+si 0
doğğuz	domuz d. 69 d.+nı 70		
döst	(f.) dost d. 101 d.+lardin 2	gâfil	(a.) gafil, dikkatsiz, ihtiyatsız ğ. 64
du'â	(a.) dua, Allah'a niyaz d. 51	gam	(a.) üzüntü, sıkıntı, keder, tasa ğ. 5, 36, 57
dünyâ	(f.) dünya d.+da 14	gayb	(a.) kayıp, göze görünmeyen şey ğ +ı 11
düşmân	(f.) düşman d. 24, 24, 33, 72 d.+ı 68 d.+lardin 69, 70 d.+ları 50	gâyıb	(a.) göze görünmeyen, hazır olmayan ğ. 39 ğ.+dın 2, 4, 25, 37 ğ.+ı 66
düşmânlık	düşmanlık d. 35, 39	gıybet	(a.) dedikodu, çekiştirme ğ.+dın 33
		güristân	(f.) kabristan, mezarlık g. 13
		guşşa	(a.) gam, keder, tasa, sıkıntı ğ.+dın 5, 36, 57 ğ.+lardin 10
		günâh	(f.) günah, dîni suç g.+lardin 8

	H, Ĥ, H	
haber	(a.) haber, duyum h. 64	helvâ
hacc	(a.) İslâmın beş şartından biri- si olan Kâbeyi ziyaret et- me farızası h.+ı ka'beni 3	hem
hak ta'âlâ	(a.) Yüce tanrı h. 3, 3	heme
hâl	(a.) durum, hal h. 15 h.+ler 92	hemîşe
halâs	(a.) kurtulma, kurtuluş h. 57	her
halâyık	(a.) halk, ahali h. 16, 25, 51 h.+ğa 19 h.+lar 25	hikmet
halķ	(a.) yaratma h. 0	hoşlık
harâm	(a.) şer'an yasak olan şey h. 97 h.+dın 96	hudâ-yı ta'âlâ
hâşıl	(a.) husule gelen, çıkan h. 4, 50, 62, 67	hürmet
hastalık	hastalık h.+dın 87	hürmetlik
haţar	(a.) tehlike h. 54, 87, 88	
hatun	hatun, kadın h. 21, 74 h.+ğa 27 h.+ı 60 h.+ığa 27 h.+nı 101 h.+undın 20	İ
havf	(a.) korku, korkma h. 89 h.+lı 92	'ibret
hayrân	(a.) hayran, çok tutkun, şaşmış h. 25	(a.) kötü olaylardan alınan ders 'i. 13
hayvân	(a.) canlılık, dirilik h. 61	iç
hazır	(a.) hazır, huzurda olan h. 66	iç-
hazret-i yûsuf	Hz. Yûsuf, Yûsuf Peygamber h. 0	iki
helâl	(a.) helâl, şer'an caiz olan,	ikinçi
		il
		ilen
		'ilm
		İmânsız
		İmîn
		h. 20, 38, 40, 59, 60, 81, 82, 90 (a.) susam, süt ve şekerle yapılan tatlı h.+lar 51 (f.) hem, da/de h. 18, 71 türlü, çeşitli h. 50 (f.) daima h. 26 (f.) her, hep, bütün h. 0, 1, 42, 49, 50, 51, 61, 101 (a.) hikmet h. 25 hoşluk, güzellik, iyilik h. 1 (f.) Yüce Allah h.+dın 64 (a.) hürmek, saygı h. 26 hürmetli, saygılı h. 76
		İ
		(a.) kötü olaylardan alınan ders 'i. 13
		iç
		i.+inde 7, 30, 76, 84
		iç-
		içmek i.-se 42
		iki
		iki (2) i. 0 i.+sini 66
		ikinçi
		ikinci i. 86
		il
		halk, ahali i. arasında 52 içinde 7, 30, 76, 84
		ilen
		ile i. 83
		'ilm
		(a.) ilim, bilim 'i. 25
		İmânsız
		(a.) imansız, inançsız İ. 15
		İmîn
		(a.) emin, emniyet sahibi, korkusuz,

	İ. 10, 36		ķ. 50
'ināyet	(a.) lütuf, ihsan, iyilik	ķaplan	kaplan
	'i. 1, 2, 34, 77, 78		ķ. 67
ini	küçük erkek kardeş	ķar	kar
	i.+sindin 39		ķ. 82, 87, 93
ir-	imek	ķara	kara, siyah
	i.-miş 28		ķ. at 23
	i.-se 14		ton 55
iriş-	erişmek, ulaşmak		yılan 24
	i.-gey 12, 22, 29		yüzüm 44
irte	erte, sabah	ķara-	bakmak
	i. 11		ķ.-ğanga 0
işāret	(a.) işaret, alamet, nişan,	ķara kuş	kartal
	belirti		ķ. 78
	i.+dir 13	ķarçıga	karçıgay, Aladoğan
işek	eşek		ķ. 76
	i. 62	ķarındaş	kardeş
'işret	(a.) içki içme; yaşama		ķ. 39, 47
	'i. 86		ķ.+ındın 3
it	et	ķaşd	(a.) kast, niyet, kurma
	i. birle 96		ķ. 72
	i. (çiy i.) 91	ķatık	bir peynir cinsi
	i.+ni (koy i.) 92		ķ. 38, 40
itük	çizme	ķavl	(a.) kavl, söz
	i. 60		ķ.+ine 40
iv	ev	ķavun	kavun
	i.+ge 94		ķ. 45
iye	sahip	ķaygu	kaygu, tasa, keder
	i.+si 21		ķ. 56
izgü	iyi		ķ.-da 48
	i. 71	ķāzī	(a.) kadı, şeriat hakimi
izgülik	iyilik		ķ. 8
	i. 18	ķeç-	geçmek
'izzet	(a.) izzet, değer, kıymet,		k.-se 83
	yücelik, ululuk	keltür-	getirmek
	'i. 3, 23, 26		k.-üp 56
		keme	gemi, kayak
			k. 83
kāfir	(a.) kāfir, Allaha inanmayan	kerek	gerek, lâzım
	k. 24		k. 28, 33, 54, 56, 72, 73, 87,
	k.+lerdin 34		89
ķal-	kalmak	ķevüş	(f.) kefş, pabuç
	ķ.-ğay 25		k. 60
ķal'a	(a.)	ķıl-	kılmak, etmek, yapmak
	ķ. 36		ķ.-duķ 0
ķāmet	(a.) müezzinlerin yavaş ve eda		ķ.-ğay 3, 3, 59
	ile tekrarladıkları ezan		ķ.-ğaylar 51
	ķ. 2, 6		ķ.-sa 64, 72
ķand	((a.) şeker		ķ.-ur 18, 27

	ķ.-maq 13	(ońg k.) 98
ķılıç	ķılıç	(şol k.) 99
	ķ. 35	ķ.+ıǵa 2, 74, 75
ķılın-	yapılmak	ķ.+ına 40
	ķ.-dı 0	ķorķu korku
ķış	ķış	ķ. 54
	ķ. 46	ķoy koyun
ķız	ķız	ķ. 41, 65, 92
	ķ. 31	ķ.+ınıń 65
	ķ.+ı 66	ķ.+lar 18
ķızıl	ķızıl	ķ.+largá 18
	ķ. 55, 56	ķoy- koymak
ķiç-	geçmek	ķ.-salar 56
	k.-key 48	ķögerçin güvercin
ķil-	gelmek	k. 81
	k.-gey 25, 39, 47	ķök mavi
	k.-se 95	k. 55, 57
ķim	ķi	ķöp çok
	k. 0, 0	k. 0, 18, 43, 49, 63, 67
ķimirse	ķimse, her hangi biri	ķör- görmek
	k. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10,	k.-gey 1, 2, 3, 34, 39, 40, 44,
	11, 12, 13, 14, 15, 16,	51, 63, 79, 95, 101
	17, 18, 19, 20, 21, 22,	k.-se 1, 2, 3, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9,
	23, 24, 25, 26, 27, 28,	10, 11, 12, 13, 14, 15, 16,
	29, 30, 31, 32, 33, 34,	17, 18, 19, 19, 20, 21, 23,
	35, 36, 37, 38, 39, 40,	24, 24, 25, 26, 27, 28, 30,
	41, 42, 43, 44, 45, 47,	31, 32, 33, 34, 35, 36, 37,
	48, 49, 50, 51, 52, 53,	38, 39, 40, 40, 41, 42, 42,
	54, 55, 56, 57, 58, 59,	43, 43, 44, 45, 46, 47, 48,
	60, 61, 62, 63, 64, 65,	49, 50, 50, 51, 52, 58, 59,
	66, 67, 68, 69, 70, 71,	60, 61, 63, 65, 66, 66, 67,
	72, 73, 74, 75, 76, 77,	68, 69, 70, 71, 72, 73, 74,
	78, 79, 80, 81, 82, 83,	75, 76, 82, 84, 85, 86, 87,
	84, 85, 86, 87, 88, 89,	88, 89, 91, 92, 93, 94, 95,
	90, 91, 92, 93, 94, 95,	97, 101
	96, 97, 101	ķörgüçi görücü
	k.+ge 18, 64	k.+ge 15
	k.+niń 98, 99, 100	ķözgü ayna
ķir-	girmek	k. 35
	k.-gey 2, 40, 75	ķulan kulan, küçük boylu at
ķitâb	(a.) kitap	k. 66
	k. 0, 0	ķurş yuvarlak çörek
	k.+ı 0, 0	ķ. 50
ķiy-	giymek	ķurt kurt
	k.-se 53, 54, 55, 55, 57, 59	ķ.+ı (bal ķ."arı") 20
ķiyik	geyik	ķuruğ kuru
	k. 71	ķ. 43
ķol	el	ķuş kuş
	ķ.+ı 19	ķ. 58, 78

	O		
oçak	ocak o. 94		p. 9 p.+lardın 1, 34, 54, 77, 78, 89
oğlan	oğul, çocuk o.+ındın 3 o.+larındın 98	pāk	(f.) temiz, pāk p. 8
oḡşaş	benzer o 34	perişānlık	kederlilik, kaygılı olma halı, dağmıklık, derbederlik, p. 91
oqu-	okumak o.-ğanga 0 o.-r 7	peygamber	(f.) peygamber, resûl p. 0 p.+ler 0
ol	o (işaret sözü) o. 3, 3, 4, 15, 15, 18, 18, 25, 28, 64, 64, 71, 94	piste	(f.) fıstık p. 50
ol-	olmak o.-a 14, 16 o.-ğay 25 o.-gey 100		R
on	on o. 0, 75, 86	rāhat	(a.) rahat, huzurlu, tasasız, kedersiz r. 51
onunçı	onuncu o. 60	rāhatlık	rahatlık,uzuntüsüzlük, tasasızlık r. 23, 58, 86
oḡ	sağ o. 98	renc-i meşakkat	(f.) zorluk, güçlük sıkıntısı, eziyeti r. 44
	Ö	rüzī	(f.) rızık, nasip, kismet r. 3, 3, 35, 37, 38, 59, 80, 86, 96
öğren-	öğrenmek o.-gey 25	rüzīlik	nasip, kismet r. 90
öl-	ölmek o.-gey 98		S, Ş, Ş
öltür-	öldürmek ö.-ür 70	şaban	şaban s. 12
ölük	ölü ö. 4, 5, 15, 15 ö.+ni 14, 16, 17	şabırlı	şabırlı s. 13
'ömr	(a.) ömür, hayat 'ö.+i 5, 48	saç-	saçmak, etrafa fırlatmak s.-ar 12
öp-	öpmek ö.-e 101	şadaqa	(a.) sadaka, zekât s. 28, 54, 56, 73, 87, 89
örmeküç	<örmekçi ? örümcek ö. 19	şāhib	sahip, malik s.+i 100
öz	kendi ö. 27 ö.-ine 87	saqlamak	saklamak s. 33
özge	başka ö. 83, 95	saqlan-	saklanmak, gizlenmek s.-sun 61 s.-mağ 72
	P	san	şayı, adet s.+ınça 18, 49
pādşāh	(f.) padişah, hükümdar	sarı	sarı

	s. 40, 54, 56		ş. 36
selâmet	(a.) selamek, korku öve endişeden uzak olma		ş.+ge 87
	s. 39, 42	şeker	ş.+ni 84
sevin-	sevinmek		(f.) şeker, tatlı
	s.-gey 2, 3, 3, 9, 10, 20	şerbet	ş. 52
	s.-gey; 57		(a.) şerbet, içilecek tatlı mayii
sevinçlik	sevinçli, şen, neşeli	şol	ş.+ler 51
	s. 17, 23		şu
sevükli	sevgili. sevgi dolu	şunçar	ş. 11
	s. 19		sungur kuşu
sıçka n	sıçan, fare		ş. 78
	s. 66		
sığır	sığır		T, Ṫ
	s. 1	ta'bir	(a.) tabir, rüya yorma
	s.+lar 18		t. 0, 0, 0
sın-	kırılmak	taķı	ve
	s.-sa 98, 99, 100		t. 18
sikizinçi	sekizinci	talāķ	(a.) boş, nikāhtan düşmüş
	s. 50		t. 60
simürg	(f.) anka kuşu	talaş	kavga, dögüş
	s. 85		t. 33
soķ-	ezmek, dövmeκ	tamām	(a.) eksiksiz, tam olma
	s.-ar 50		t. 14
sol	sol	tap-	bulmak, elde etmek
	s. 99		t.-kay 14, 27, 49, 62
sovuķ	soğuk	tar	dar
	s. 46		t. 21
söz	söz, laf, kelime	tarı	tohum, darı
	s. 25		t. 37
	s.+idin 63	tart-	çekmek
sözleş-	konuşmak, söylemek		t.-ip 0
	s.-ür 25	taş	taş
suv	su		t.+nı 31
	s. 87	tavuķ	tavuk
	s.+nı 83, 88		t. 97
süçük	tatlı	tertīb	(a.) tertip, düzen; dizme, sıra-
	s. 38		lama, hazırlama
sür-	sürmek		t. 0, 95
	s.-üp 12	teşvīş	(a.) karıştırma, karışıklık
süt	süt		t. 93
	s. 40	tevbe	(a.) işlenmiş bir suçun bir
			daha yapılmayacağına dair
			verilen söz
	Ş		t. 13
şādlık	memnunluk, mutluluk	teve	deve
	ş. 45, 51		t. 62, 63, 64
şādmān	(f.) sevinçli		t.+ge 64
	ş. 50	tig-	ulaşmak, erişmek
şehir	(f.) şehir, il		t.-gey 69, 99

tigrü	kadar t. 65		80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93,
til	dil t.+in 33		93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101
tile-	dilemek, istemek t.-genini 27 t.-se 29	tüş-	düşmek t.-gey 74, 83
tilek	dilek, istek t. 29 t.+i 12		U
timür	demir t. 34	u	ve krş. ü u. 2, 3, 6, 26, 33, 33, 50, 86
tiri	deri, post t. 59	uçsızlık	ucuzluk (?) u. 55
tirik	diri t. 14 t.+ni 5	uluğ	ulu, büyük u. 7, 52, 84 u.+lardın 35, 78, 95 u.+larnı 3
toğuzunçı	dokuzuncu t. 52	uruğ	tohum, çocuk u.+ıdın 39
ton	elbise, giysi t. 17, 53, 54, 55, 55, 55, 56, 57, 59	uruş	vuruş, vurma, kavga u.- 33
törtünçi	dördüncü t. 32	uşandağ	şu kadar, şu miktarda u. 32
turur	-dır/-dir (bildirme eki) t. 0, 0, 0, 65, 71, 73, 88, 101 t.-lar 0	uzun	uzun, kısa olmayan u. 5, 27
tut-	tutmak t.-ar 19, 20, 75 t.-sa 90		Ü
tutkuçı	tutucu, tutan t. 30, 32	ü	ve krş. u ü. 3, 23, 25, 26, 26, 41, 50, 51, 95
türlük	türlü, çeşitli bk. türlük t. 50, 50, 51	üçün	için ü. 0, 0
türlük	türlü, çeşitli bk. türlük t. 35	üçünçi	üçüncü ü. 27
tüş	düş, rüya t. 0, 15, 42 t.+inde 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79,	üzeri	üst, üzer ü.+ne 0
		üzre	üstünde, üzerinde ü. 19
			V
		vaḥşī	(a.)yabani hayvan v.+lerdin 61
		vaḳt	(a.) vakit, zaman v.+ın 11
		var	var, mevcut v. 14
		ve	(.) ve krş. vü v. 27, 30
		veyā	(f.) veya, yahut v. 42, 42

vilâyet	(a.) şehir, il v.+ke 83	yırağ	uzak y.+dın 47
vü	(.) ve krş, ve v. 0, 0, 1, 2, 2, 3, 3, 3, 3, 3, 3, 5, 10, 13, 14, 22, 23, 23, 24, 25, 33, 34, 36, 43, 50, 50, 51, 52, 55, 56, 56, 58, 61, 61, 86, 86	yigit	yiğit, genç y. 101
		yimiş	yemiş. meyve y. 26 y.+ler 43 y.+lerdin 50
		yir	yer, mekân y.+de 0, 42 y.+din 95 y.+ge 21
		yit-	yetişmek, kavuşmak, erişmek y.-key 3, 25, 37,39, 43, 78
yâ	(f.) ya, veya y. 0, 19, 23, 27, 34, 35, 35, 37, 37, 38, 40, 55, 55, 59, 60, 60, 62, 62, 66, 67, 67, 78, 78, 81, 87, 87, 98	yitinçi	yedinci y. 41
yafrağ	yaprak y. 26	yormak	(rüya/düş) yormak, tabir etmek, açıklamak y. 0
yağışı	güzel, iyi y. 15, 22, 28	yörü-	yürümek y.-r 19
yalğan	yalan y.+dın 80	yüsuf	(a.) Hz. Yusuf, Yûsuf Peygamber y. peygamber 0
yaman	kötü, fena y. 61, 73	yüzük	yüzük y. (altun ve kümüş y.) 30
ya'nî	(a.) yani, söziün kısası y. 0	yüzüm	üzüm y. 42, 43, 44, 49
yaş	yaş, ömür y. +ı 27		
yağ	yad, yabancı y. 27		
yaz	ilk bahar y. 47	zâhid	Z, Z, Z, Z, (a.) zahid, sofu z. 19
yazık	günah, dinî suç y.+larındın 13	zahmet	(a.) zahmet, sıkıntı, eziyet z. 40, 79
yığla-	ağlamak y.-ğanın 15	zâlim	(a.) zâlim, zulmeden z.+lerdin 69
yılan	yılan y. (tüşinde y. kör-) 73 (tüşinde aq y. kör-) 24 (tüşinde qara y. kör-) 24 y.+nı kör- 80 y.+nı tutar kör- 75	zamân	(a.) zaman, vakit z.+da 11
		ziyâde	(a.) ziyede, artma, çoğalma z. 51, 53
		ziyân	(f.) ziyân, zarar, kayıp z. 64, 69, 99